

Клованич А.Ю.

магістрантка,

Національний університет «Львівська політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ ПАРАЛЕЛЬНИХ КОРПУСІВ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Лінгвістичні проблеми термінології завжди привертали увагу дослідників. До однієї з найважливіших проблем належать, зокрема, дослідження медичної терміносистеми. Незважаючи на те, що медична термінологія не раз ставала об'єктом вивчення у лінгвістичних студіях, проте питання еквівалентного перекладу медичних термінів у дискурсі інструкцій до лікарських препаратів (далі – ЛП) із застосуванням корпусних технологій потребує подальшої розробки.

Мета даного дослідження – встановити способи адекватного та еквівалентного відтворення медичної термінології в англо-українських перекладах в дискурсі англomовних та україномовних інструкцій до ЛП.

Матеріалом дослідження послуговували медичні терміни (1882 англійських та 1882 українських) з текстів інструкцій до ЛП. Оскільки матеріал будь-якого дослідження в корпусній лінгвістиці має бути хронологічним та тематично однорідним, то для дослідження було обрано 100 інструкцій, по 50 кожної із досліджуваних мов. Інструкції до медичних препаратів відібрані з інтернет-ресурсів Міністерства охорони здоров'я України та з офіційних сайтів виробників Великої Британії і США.

На першому етапі було сформовано джерельну базу даних і на її основі укладено дослідницький корпус. В руслі мети і завдань нашого дослідження нас перш за все цікавлять паралельні корпуси, при визначенні яких спостерігається значна розбіжність у тлумаченні термінологічних понять. Так, у зарубіжній лінгвістиці під корпусом паралельних текстів, чи паралельним корпусом текстів, розуміють: «депозитарій перекладів» [4, с. 128]; «вихідні тексти та їх переклади» [3, с. 14]. Українські дослідники визначають це явище як «єдність підмножини оригінальних текстів та підмножини їх перекладів на іншу(і) мову(и)» [2, с. 90]; «перекладацький корпус на мові оригіналу та відповідних текстах мови перекладу» [1]. Ю. Дем'янчук вважає, що багатомовні корпуси можуть бути двох типів: вирівняні або паралельні (aligned) і не вирівняні (not aligned). «Вирівняність» означає, що в корпусі існує чіткий зв'язок між одиницями перекладу, які відповідають один одному: можна швидко знайти, як те чи інше слово перекладається

на іншу мову. До кожної фрази існує мовний відповідник та його еквіваленти іншою мовою [1, с. 286]. М. Михайлов вважає, що до ПКТ можна віднести і діахронічні паралельні корпуси текстів, які складаються з текстів на більш ранньому варіанті мови і їх перекладів на сучасну мову, транскрипційні корпуси текстів, що включають тексти на літературній мові, прочитані носіями різних діалектів, а також корпуси, що включають оригінальні тексти на кількох мовах, близькі за тематикою, структурою та жанром.

Всі ці визначення не суперечать одне одному, а описують новий лінгвістичний феномен з різних боків. Наше дослідження передбачає побудову паралельного корпусу текстів інструкцій до медичних препаратів англійською та українською мовою з метою всебічного аналізу перекладу медичної термінології. Оскільки, тексти український та англійських інструкцій значно відрізняються за структурою, це не може бути паралельний вирівняний корпус. Отож будемо вважати, що найбільш відповідною назвою для нашого корпусу буде паралельний порівняльний корпус, що вміщує оригінальні тексти англійською та українською мовами, аналогічні за тематикою та жанром, та спробуємо окреслити методику його укладання.

Структурно сучасний корпус текстів складається з двох частин: власне розмаркованого тексту з описом та програмою для маніпуляції текстовими даними, яку прийнято називати корпусним менеджером. Оскільки реалізація мети нашої студії не передбачає створення корпусного менеджера, ми зупинилися на розмітці текстових матеріалів дослідження, яка була проведена за усталеною на сьогодні традицією засобами мови XML.

Тексти були програмно опрацьовані з використанням наступних позначок (тегів):

<medterm > – позначає межі дослідницького корпусу; <term> – позначає межі інформації про термін; <eng> – позначає межі інформації про англійський термін; <engwrđ> – англійський термін; <estrclass> – структурна характеристика англійського терміна; <esemclass> – семантична характеристика англійського терміна; <estlclass> – функціонально-стилістична характеристика англійського терміна; <ukr> – позначає межі українського терміна; <ukrwrđ> – український переклад англійського терміна; <ustrclass> – структурна характеристика українського терміна; <usemclass> – семантична характеристика українського терміна; <ustlclass> – функціонально-стилістична характеристика українського терміна; <trans> – спосіб перекладу.

В результаті ми одержали дослідницький паралельний порівняльний корпус, фрагмент якого подано на рис. 1.

```

<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" standalone="yes"?>
<medterm xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance">
  <term>
    <eng>
      <engwrld>abscess</engwrld>
      <estrclass>S</estrclass>
      <esemclass>Ds</esemclass>
      <estlclass>SpT</estlclass>
    </eng>
    <ukr>
      <ukrwrld>абсцес</ukrwrld>
      <ustrclass>S</ustrclass>
      <usemclass>Ds</usemclass>
      <ustlclass>SpT</ustlclass>
    </ukr>
    <trans>VS</trans>
  </term>
  <term>
    <eng>
      <engwrld>absorption</engwrld>
      <estrclass>S</estrclass>
      <esemclass>Ch</esemclass>
      <estlclass>SpT</estlclass>
    </eng>
    <ukr>
      <ukrwrld>абсорбція</ukrwrld>
      <ustrclass>S</ustrclass>
      <usemclass>Ch</usemclass>
      <ustlclass>SpT</ustlclass>
    </ukr>
    <trans>Trc</trans>
  </term>

```

Рис. 1. Фрагмент кінцевого корпусу дослідження

Джерело: розроблено автором

З погляду здійснення наукових студій над українськими та англійськими термінами й визначення їх реалізаційної специфіки, метою створення корпусу текстів інструкцій до лікарських препаратів є забезпечення емпіричним матеріалом наукових досліджень; еволюційний перехід від традиційних методів дослідження термінології до корпусних, що передбачає наявність, зокрема, електронної форми організації текстових даних; створення джерельної бази для проведення лінгвостатистичних досліджень при співставленні типологічних характеристик українських та англійський медичних термінів та бази словника для їх перекладу.

На основі укладеного корпусу ми визначили продуктивні способи перекладу лексичних та структурних особливостей медичних термінів у текстах англомовних інструкцій до ЛП. Найчастотнішими прийомами перекладу медичних термінів у досліджуваному корпусі виділені наступні: словниковий відповідник; транскодування; калькування; контекстуальна заміна; пермутація; транспозиція; описовий переклад.

Результати кількісного дослідження на рис. 2.

Рис. 2. Способи перекладу медичних термінів в інструкціях до ЛП

Джерело: розроблено автором

Отже, під час вивчення корпусу текстів медичних інструкцій до лікарських препаратів найбільшу частину перекладацьких трансформацій під час перекладу складає транскодування (транскрипція або транслітерація) (48,13%), словниковий відповідник (34,4%), менша частина трансформацій припадає на калькування (8, 56%), транспозицію (3,39%), контекстуальну заміну (2,67%), пермутацію (2,67%), значно менший відсоток складає описовий переклад (0,18%). На нашу думку, це свідчить про достатню кількість лексико-граматичних відповідників української мови.

Подальші перспективи нашого дослідження вбачаємо у використанні зібраного матеріалу у подальших різноаспектних дослідженнях з використанням інформаційних технологій, а також у доповненні зібраного матеріалу аналогічними за формою лінгвальними даними.

Список використаних джерел:

1. Дем'янчук Ю.І. Паралельний корпус текстів: теоретико-методологічний та лексикографічний аналіз, принципи застосування / Ю.І. Дем'янчук // Записки з українського мовознавства. Вип. 24. Т. 1. Одеса: ПолиПрин, 2017. С. 285-293.
2. Демська О. Текстовий корпус: ідея іншої форми / Орися Демська. – К.: ВПЦ НаУКМА, 2011. – 282 с.
3. Anderman G. The Linguist and the Translator / G. Anderman, M. Rogers // Incorporating Corpora. The Linguist and the Translator. – Clevedon: Multilingual Matters Ltd, 2008. – P. 5–17.
4. Teubert W. Corpus linguistics and lexicography / Wolfgang Teubert // Text corpora and multilingual lexicography. – Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2007. – P. 109–133.